

Cây sến lửa

Nguyễn quang lập

Đàn ông ngồi đây. Đàn bà ngồi đây. Con nít ngồi xuống, đừng chạy quanh nữa. Đốt lửa lên. Quăng thêm củi chắc vào. Lửa phải cháy thâu đêm, cháy khi mô bầy gà ri trên núi A Choong cất tiếng gáy mới được tàn. Đêm ni ta lại kể chuyện cũ cho lũ làng nghe. Mỗi năm ta chỉ kể chuyện cũ có một lần sau mùa trỉa bắp. Yên lặng cả chưa? Con nít mô rồi, đã ngồi yên chưa? Yên rồi. Được, ta bắt đầu kể. Chuyện ta kể có vui có buồn. Khi mô ta cả cười thì cười theo. Ta ôm mặt khóc thì đừng có khóc theo. Ai khóc theo cái gan chỉ bằng ngón tay út...

Có ai nhớ nền đất này xưa là nhà của ai không? Ba-đoong à? Đúng. Nhà của Ba-đoong. Nếu nó còn sống nó cũng bằng tuổi ta đây, cái râu cũng dài quá ngực ta đây. Ba-đoong sinh ra cùng một ngày với ta. Đó là một ngày mưa. Mưa to lắm. Sấm chớp rách trời. Ta sinh trước Ba-đoong một tiếng sấm. Cha Ba-đoong nghe tiếng ta khóc, chạy sang để chia vui, vừa chạm ngõ nhà ta thì Ba-đoong cất tiếng khóc rất to. Nó khóc to hơn ta. Vì sao à? Ta không biết. Cha Ba-đoong nói:

- Thằng Cu-muôn đẻ trước thằng Ba-đoong một tiếng sấm. Nó làm anh. Lớn lên hai đứa phải coi nhau như anh em.

Cha ta nói:

- Cu-muôn không làm anh. Cu-muôn làm bạn thôi. Coi như hai đứa cùng một bụng chui ra. Đứa trai đứa gái thì làm vợ chồng. Con trai cả thì làm bạn cùng một giọt máu. Được chưa?

- Được.

- Rửa thì bắc loa tay hú gọi lũ làng đi.

Cha ta trèo lên nóc nhà. Cha Ba-đoong trèo lên ngọn cây lim.

- Bớ lũ làng! Lại nhà ta uống rượu ăn thịt trâu! Lũ làng vừa có hai chàng trai trời vừa sai xuống! Ai có rượu mang theo, ai có thịt mang theo. Không có chi thì mang cái bụng tốt đến.

Lũ làng kéo đến đông lắm. Uống rượu, ăn thịt trâu chấm muối, nhảy múa ba ngày đêm, vui lắm. Cuối cùng lũ làng đến bên ta và thằng Ba-đoong mà nói lớn:

- Thằng Cu-muôn, thằng Ba-đoong nghe đây! Trời đã cho tụi bay xuống với lũ làng thì phải ăn cho nhiều, làm cho khỏe. Phải có cái bụng tốt, không được hại lũ làng, không được hại nhau. Cái chân không được dẫm con giun con dế. Cái tay phải bóp cổ được con heo, con lợn lòi, nghe chưa?

Lũ làng nói có lý không? Có lý. Đúng, rất có lý. Ta và Ba-đoong lớn lên, cái tay biết cầm ná, con mắt biết nhìn rừng đêm, cái chân biết mở lối, nghe truyền lại lời của lũ làng

căn dặn hai đứa, bèn nhìn vào mắt nhau, nói:

- Có trời chúng giám. Có đất chúng giám. Cu-muôn và Ba-đoong làm đúng lời lũ làng dạy, sống chết có nhau. Không hại nhau. Ai để bạn chết, con beo vồ. Ai để bạn đói, con lợn lòi đăm.

Ta và thằng Ba-đoong thề xong, cắm cây mác xuống đất, ngửa mặt lên trời uống chung một bát máu lợn hòa rượu. Lũ làng xoay quanh hai đứa nhảy múa hát dặn:

*Đã thương nhau rồi
Đừng như cái lá
Xanh một mùa thôi
Phải như cây sến
Mọc thẳng lên trời...*

Rứa đó! Rứa mà ta và thằng Ba-đoong không giữ đúng lời thề. Chuyện buồn lắm. Có người khuyên ta: để cho cái gió nó thổi chuyện cũ ấy đi. Không được! Phải giữ lại...

*
* *

Thằng Ba-đoong cưới vợ trước. Cưới xong, nó đi hỏi vợ cho ta. Cái miệng nó nói khéo hơn ta, cái tai nó nghe được xa hơn ta. Nó dắt ta trèo qua ba ngọn núi, đến bản Phước, nó chỉ về phía tây, nói:

- Nhà phía tây tau chỉ có hai cô gái đẹp, mi thích thì tau dắt đến đó. Tau nói ba câu là được thôi.

Ba-đoong nói không sai. Nó đến, quỳ xuống trên chân cầu thang, ngửa mặt hát:

*Ô cái cầu thang
Mày đỡ chân ai?
Có đỡ chân tao
Thì cho tao lên
Mày giấu ai thế
Nàng Xi? Nàng Xiêng?
Tao có bạn tốt
Xin mày kết duyên...*

Hắn hát hay lắm. Ta là đàn ông mà ta cũng ưa. Nàng Xi, nàng Xiêng bước ra. Hắn dắt ta bước lên, hắn lại hát:

*Cu-muôn - Cu-muôn
Bạn tốt của ta
Trèo ba quả núi
Đến tìm cái hoa
Hoa đẹp đừng giấu
Cái hương bay xa...*

Hai nàng cười, dắt ta và Ba-đoong vào nhà.

Mười ngày sau, ta cưới nàng Xiêng. Hai mươi ngày sau Ba-đoong cưới nàng Xi làm vợ lẽ. Ta hỏi nó:

- Mi cưới vợ nhiều làm chi?

- Để được đông con, để được lắm của.

Nó nói rứa. Ta không ưa nhưng ta chịu. Nó nhiều cái lý hơn ta, không cãi được. Bắn được con lợn rừng, nó nói:

- Phải giấu đi, đừng cho lũ làng biết. Hai đứa chia nhau, nhiều hơn.

Ta không thích nhưng ta im lặng đồng ý. Ta đã thề rồi, không được cãi nhau, phải chung một bụng. Cãi nhau? Không tốt đâu. Đã uống máu ăn thề rồi.

Một hôm, khi nàng Xi sinh được con trai, nàng Xiêng sinh được con gái. Nó mổ lợn ăn mừng. Ta với nó lại thề sẽ cho chúng nó làm vợ làm chồng. Rồi nó rí tai ta nói:

- Phải rời bản Choong thôi, bản Choong nghèo lắm. Đi bản khác nhiều thú rừng hơn, nhiều cái rẫy tốt hơn.

Ta buồn lắm nhưng ta cũng gật đầu. Có ai biết vì sao ta buồn không? Đúng rồi, bản Choong đói khổ mấy cũng là quê mình, không được bội bạc. Không được như con thú, nghèo mỗi chỗ nì lại kéo nhau đi chỗ khác. Cái lý ta thề, nhưng không nói. Ta thương nó, ta sợ nó tức ta. May thay nàng Xi, nàng Xiêng không ưng đi nên nó ở lại.

Lũ làng nghe ta kể, như rứa là ta sai hay đúng? Sai rồi. Thương Ba-đoong thề mà thương à? Làm hại Ba-đoong rồi. Nhưng lúc đó ta không biết. Ta ngu lắm.

Chừ mới đến chuyện buồn rồi...

Vợ ta là nàng Xiêng, con gái của ta là Bun-xe, dạo đó nó lớn rồi, mọc vú rồi. Ta và Ba-đoong chuẩn bị làm lễ cưới nó với thằng Tâng. Đám cưới sẽ mổ mười bò, chín trâu. Thằng Tâng, con của Ba-đoong tốt lắm, nó thương con Bun-xe rồi. Đêm mô nó cũng rủ con Bun-xe đi chơi, hát cho con Bun-xe nghe. Giọng nó còn hay hơn giọng của Ba-đoong nữa. Con Bun-xe cũng ưng thằng Tâng hung. Nó để cái vú của nó vào tay thằng Tâng rồi. Ta mừng lắm. Rứa mà xảy ra chuyện nì. Ta khóc không được, cười không được. Lũ làng nghe đây...

Hôm đó, ta và Ba-đoong lên rẫy bẻ bắp. Đang bẻ bắp nghe tiếng ù ù. Thằng Ba-đoong ngửa mặt nheo mắt nhìn trời. Hai cái máy bay từ dưới biển bay lên.

Nó nghiêng cánh hai ba lần, thằng Ba-đoong vỗ tay:

- Cái máy bay nó chào ta!

Chợt nó há mồm kêu lên:

- Cái máy bay đâm đầu xuống bản Choong!

Ầm! Ầm! Ba-đoong vừa dứt lời thì bom nổ, cột khói to như trái núi bốc lên.

Gan bàn chân ta có lửa. Ta giục:

- Về thôi! Bản ta nguy rồi!

Ta và Ba-đoong chạy về. Cả bản chỉ nhà ta cháy thôi. Ta vừa đến ngõ, con Bun-xe đã chạy ra ngã lẩn dưới chân ta, nấc lên:

- Cha về chậm rồi, cha ơi!

Ta bước vào. Xác nàng Xiêng như bông chuối rừng bị trâu giẫm.

- Ai giết nàng Xiêng?

Ba-đoong gầm lên. Mọi người nhìn vào mắt Ba-đoong im lặng. Ba-đoong lại hét:

- Thằng mô giết nàng Xiêng, câm rồi à?

- Thằng máy bay Mỹ!

- Thằng Mỹ đến rồi. Đến ở A Lưới đông lắm.

- Thằng Mỹ phải chết.

Ba-đoong xách mác chạy ra khỏi bản. Không ai kịp ngăn. Ba-đoong chạy mau lắm, không ai đuổi kịp...

Ba-đoong đi lâu hung. Cái cỏ trên mồ của nàng Xiêng mọc nhiều lắm rồi mà Ba-đoong vẫn chưa về. Ai cũng nói Ba-đoong chết rồi. Ba-đoong không giết được thằng Mỹ, thằng Mỹ đông lắm, nhiều súng đạn lắm...

Ta thương Ba-đoong. Đêm mô cũng ngồi khóc. Ta tức thằng Mỹ, cái tức ứ bụng rồi mà không biết làm chi. Thằng Mỹ giết vợ ta, giết bạn ta, tức lắm!

Rứa mà Ba-đoong không chết. Nó về với năm sáu người Kinh, mặc áo rằn ri, ai cũng đeo súng. Ba-đoong ôm ta, nói:

- Cu-muôn, ta không giết được thằng Mỹ mô! Thằng Mỹ tốt đấy. Máy bay thằng Mỹ bỏ bom sai thôi, không cố ý. Nó nhận lỗi rồi. Thằng Mỹ đối xử với ta tốt. Cho ăn ngon. Cho nhiều vải, nhiều muối, cho cả cái đài hát toàn bài hát lạ. Thích lắm. Đừng giận thằng Mỹ nữa, không đúng đâu.

Cái cổ ta có cục lửa nhưng ta nuốt nó vào bụng. Ta nói:

- Chừ Ba-đoong có đi nữa không?

- Có đi, hẹn có Cu-muôn đi nữa. Đi xuống A Lưới với thằng Mỹ...

Ta khóc to:

- Ba-đoong hẹn tao đi ở với cái thằng giết vợ tao à?

Ba-đoong ôm ta, lay lay:

- Thôi, chôn cục giận xuống đất đi. Thằng Mỹ biết lỗi rồi. Thằng Mỹ chỉ giận Cộng sản thôi, không giận ai hết.

- Cộng sản là ai?

- Cộng sản là người ác. Phải giết. Ai giấu Cộng sản, phải giết. Thằng Mỹ cho nhiều vải, nhiều muối, cả cái điện sáng nữa, cả cái đài nữa...

- Không đúng đâu. Ta không tin thằng Mỹ.

Ba-đoong khóc hu hu:

- Cu-muôn ơi, ta với Cu-muôn đã thề rồi. Không được cãi nhau, phải cùng chung cái bụng mà...

Ta nghe Ba-đoong khóc thương quá, không nói nữa, chỉ ngồi bó gối cúi đầu thôi. Một lúc sau ta gạt nước mắt nói:

- Thôi được. Ba-đoong muốn đi mô thì đi. Đi mô xa mấy ta cũng thương Ba-đoong, cũng nhớ Ba-đoong. Có điều ta không theo Ba-đoong được. Ta đi, để vợ ta nằm đây một mình à?

Rứa là Ba-đoong đi. Thằng Tăng không chịu nghe theo Ba-đoong. Nó trốn nhà đi biệt. Con Bun-xe khóc cả tháng trắng. Ta khóc cạn nước mắt. Giận Ba-đoong nhiều, nhớ nó nhiều hơn...

*
* *

Rồi ta nghe tin dưới A Lưới đồn lên: "Thằng Ba-đoong giết nhiều người rồi.

Hắn mổ bụng người. Cái miệng Ba-đoong tanh thịt người lắm rồi!". Ta nghe, giận cái người nói lắm. Ta bảo:

- Thằng Ba-đoong không đời mô ác như rứa. Chỉ cái mồm người khác bẻ cong cái lưỡi nói xấu thôi! Thằng Ba-đoong chỉ ham giàu thôi, không giết người. Ta là bạn nó, ta biết...

Té ra người ta nói đúng. Trời ơi, ta không muốn kể nữa. Buồn lắm...

*
* *

Năm đó bộ đội về bản ta. Bản Choong lần đầu tiên thấy bộ đội, sợ lắm, bỏ chạy hết. Nhưng bộ đội gọi lũ làng về, nói:

- Thừa lũ làng, bộ đội về đây, trú tại đây một đêm. Bộ đội đi đánh thằng Mỹ. Thằng Mỹ ác, giết nhiều người. Dân tộc nào Mỹ cũng giết. Lũ làng có tin không?

Không ai nói. Chỉ nhìn nhau thôi. Cuối cùng ta nói:

- Tin thằng Mỹ giết vợ ta rồi. Bộ đội cứ ở lại đây... Mấy ngày cũng được.

Nhưng bộ đội chỉ ở lại có một đêm rồi đi. Mấy đêm sau, dưới A Lưới lửa cháy đỏ trời. Người ta nói: "Bộ đội đánh sập mấy cái đồn to ở A Lưới rồi. Mỹ ngụy chết nhiều không đếm bằng ngón tay, ngón chân được!" Ta mừng lắm nhưng lại ngồi lo: "Liệu Ba-đoong có bị bộ đội bắn không?" Ta chấp tay vái trời cầu cho Ba-đoong đừng chết, tội lắm.

Lũ làng buồn ngủ chưa? Đừng buồn ngủ. Chuyện chưa hết, chưa buồn ngủ.

Sau khi bộ đội đánh đồn A Lưới được mười ngày, ta đi săn về thấy bản Choong cháy hết, trâu bò mất hết. Bản Choong như cái rẫy vừa mới đốt, đen thui. Chỉ cái nhà ta là còn nguyên. Con Bun-xe chạy ra, mặt xanh như lá chuối rừng:

- Lũ làng chạy trốn hết rồi. Thằng Mỹ đến đông lắm. Bác Ba-đoong cũng đến. Cha ơi, bác Ba-đoong cũng ác như thằng Mỹ rồi...

Nói xong con Bun-xe ôm mặt khóc rống lên. Ta túm tóc nó, hét:

- Mi im đi. Nuốt nước mắt đi! Kể đi!

Nó kể:

- Bác Ba-đoong dắt nhiều thằng Mỹ về bản, nói: "Bản Choong nuôi Cộng sản để Cộng sản đánh sập mấy cái đồn quốc gia ở A Lưới. Phải trị tội bản Choong thôi". Bác Ba-đoong dắt Mỹ đi, gặp nhà ai cũng đốt, gặp người nào cũng bắn, chỉ trừ nhà ta thôi. Nhà ta, bác Ba-đoong tới, nói với thằng Mỹ: "Nhà Cu-muôn bạn ta. Không giết, không đốt. Cho nhiều của nữa". Mấy thằng Mỹ vỗ vai bác Ba-đoong rồi cho nhà ta vải, muối, dài... nhiều lắm! Trong nhà đó, cha vô mà coi.

- Thằng Ba-đoong có giết người không?

- Có. Cha ơi, con thấy rõ bằng hai con mắt con. Bác Ba-đoong thành con thú rồi.

- Giờ hẳn đi mô?

- Sang bản Phước.

- Được rồi!

Ta xách mác chạy đi. Con Bun-xe níu rách áo ta, ta vẫn không chịu ở nhà nữa!

Ta chạy đúng theo đường Ba-đoong dẫn ta đi hỏi nàng Xiêng. Trèo qua ba trái núi, ta thấy bản Phước đang cháy đỏ. Bụng ta sôi hơn nồi cơm nếp. Ta chạy tiếp. Ta rình bên một hòn đá to. Ta chờ đêm xuống. Thằng Ba-đoong không biết ta rình. Hắn dắt hai thằng áo rằn đến bên một hòn đá khác uống rượu. Con Bun-xe nói đúng, ta thấy một thằng Ba-đoong khác rồi. Ta lao đến! Chém! Chém! Thằng Ba-đoong gục xuống bên đồng lửa! Ta chạy!

Chạy hết ba quả đồi, ta đứng lại. Ta ôm ngực hét lên: "Thằng Ba-đoong chết rồi! Chết thật rồi!" Và ta ôm mặt khóc. Ta thương thằng Ba-đoong quá... Ta chạy ngược trở lại. Xác thằng Ba-đoong vẫn còn bên đồng lửa. Ta vục nó dậy, đặt nó lên lưng và chạy. Thằng Mỹ biết ta, nó rượt theo. Đạn thằng Mỹ chạy sau lưng ta nhiều lắm. Đang chạy ta bỗng bị đau sau lưng. Đạn thằng Mỹ bắn trúng ta rồi. Ta gục xuống. Nhưng ta đứng dậy được. Ta cõng thằng Ba-đoong chạy miết, cho đến khi ta không biết chi nữa hết...

Tỉnh dậy, ta thấy quanh ta nhiều người lắm. Con Bun-xe ôm mặt ta khóc nức nở:

- Cha ơi! Cha đừng chết!

Ta không chết. Một tháng sau ta lành vết thương. Lũ làng đã chôn thằng Ba-đoong lâu rồi. Ta thương nó quá, ta là bạn nó mà, người ta chôn nó mà ta không được thấy

mặt nó buồn hay vui. Nó có giận ta không? Giận lắm, ta biết. Ta đào một cây sến trồng bên cạnh nấm mồ của nó. Ta mổ heo cúng nó. Bắt con Bun-xe đứng cạnh. Ta nói:

- Ba-đoong, tau giết mi rồi, vì mi ác. Mi làm sai lời thề xưa: Không hại lữ làng. Mi thành con thú, tau giết. Không giết mi, mi hại nhiều lữ làng nữa, phải giết thôi. Nhưng mi là bạn tau. Tau thương lắm. Tau không muốn mi chết. Mi phải sống với tau. Mi nhập cái hồn mi vào cây sến này đi. Từ nay cây sến chính là mi. Tau đêm nào cũng đến chơi với mi, nói chuyện với mi, mi bây giờ phải như cây sến mọc thẳng, Ba-đoong à!

*
* *

ít lâu sau thằng Tăng ở đâu tìm về. Nó to lắm, khỏe lắm. Con Bun-xe vừa thấy nó đã ngã lăn ra ngất lịm. Ta mổ lợn khao nó. Rồi nói:

- Tăng! Mi nghe tau nói đây: Cha mi chết rồi!

- á... Ai giết cha tui?

- Tau!

Nó ngó ra. Sau, ta kể hết, nó ôm mặt khóc nhiều lắm. Ta uống hết mười bát rượu đầy rồi nói với thằng Tăng:

- Tăng! Người ta nói ai giết cha mình, phải giết người đó! Ai giết bạn thân mình phải giết người đó. Chừ tau có hai tội: Một là giết cha mi, hai là giết bạn tau. Tau đáng hai lần chết. Mi nghe đây: Cái mác giết cha mi tau cắt đó, đợi mi về. Mi giết tau đi. Giết đi, đừng sợ. Tau đáng tội chết rồi. Còn con Bun-xe là của mi, tau với Ba-đoong đã thề rồi, không làm sai được.

Thằng Tăng nhìn vào mắt ta chăm chăm. Tu hết mười bát rượu, nói:

- Bác Cu - muôn! Bác có biết lâu ni tui đi mô không?

- Không!

- Rửa thì tui nói cho bác biết: tui đi theo cách mạng. Cách mạng cho tui nhiều điều khôn rồi. Cha tui ác, phải giết! Bác không giết thì người khác cũng giết! Bác không đáng tội, tui tha. Có điều tui mất cha rồi, bác phải đền, từ ni bác phải làm cha tui. Bác có biết tội của bác chỗ mô không?

- Không!

- Tội của bác là đáng phải giết thằng Mỹ thiệt nhiều thì bác chỉ giết cha tui rồi thôi. Thằng Mỹ ác. Còn thằng Mỹ thì còn nhiều người như cha tui nữa.

- Chà ơi! Tau ngu rồi!

Ta đứng vụt dậy, chạy về phía cây sến. Ta quỳ xuống, ôm lấy gốc cây mà khóc, khóc đến khi mặt trời lặn mới thôi. Từ đó, cây sến uống nhiều nước mắt của ta, nó thấm nhiều cái thương cái nhớ của ta vào thân nó rồi.

Cây sến, lữ làng thấy chưa, nó đang đỏ rực dưới ánh trăng, dưới ánh lửa của lữ làng

ta đó. Nó là cây sến lửa. Nó chính là thằng Ba-đoong. Thằng Ba-đoong đã biết hối tội nằm dưới đất. Hãy nhận lấy thằng Ba-đoong khỏe mạnh, tốt bụng này, nó đúng đó, ngày mỗi cao thêm, to thêm, mọc thẳng lên trời...
